

۱۵۹۹۸۹۷

بررسی حیا در فقه و نقش آن در زندگی

حمده رمضان نیا جلالی

www.ketab.ir

تهران، ۱۳۹۶

- سرشناسه : رمضان‌نیا جلالی، حمیده، ۱۳۶۶ -
- عنوان و نام پدیدآور : بررسی حیا در فقه و نقش آن در زندگی / حمیده رمضان‌نیا جلالی.
- مشخصات نشر : تهران: انتشارات استاد شهریار، ۱۳۹۷.
- مشخصات ظاهری : ۸۳ ص.
- شابک : 978-600-8945-47-5 200000 ریال
- وضعیت درست نویسی : فیبا
- موضوع : خجالت -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
- موضوع : Bashfulness - Religious aspects-- Islam
- موضوع : خجالت -- احادیث
- موضوع : Bashfulness - Health aspects
- موضوع : اخلاق اسلامی
- موضوع : Islamic ethics
- رده بندی کنگره : BP ۲۵ / ۵۵ / ۸ب۴ / ۹۷
- رده بندی دیویی : ۲۹۷/۶۳۲
- شماره کتابشناسی ملی: ۵۱۴۶۷۲۰

بررسی حیا در فقه و نقش آن در زندگی

مؤلف: حمیده رمضان‌نیا جلالی

ناشر: استاد شهریار

چاپ و صحافی: نسیم

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۰ هزار تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۴۵-۴۷-۵

تلفن تماس: ۰۹۱۲۲۱۷۷۱۷۶-۸۸۸۳۶۸۷۲

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	مقدمه
۱۵	فصل اول: کلیات
۱۷	۱-۱: بیان مسئله
۱۷	۱-۲: پیشینه تحقیق
۱۸	۱-۳: سوالات تحقیق
۱۸	۱-۴: پیش فرضهای تحقیق
۱۸	۱-۵: فرضیه‌های تحقیق
۱۸	۱-۶: اهداف تحقیق
۱۹	۱-۷: روش تحقیق
۱۹	۱-۸: ساختار تحقیق
۲۱	فصل دوم: بررسی حیا در فقه و فقها
۲۳	معنای اصطلاحی حیا
۲۳	گفتار اول: حیا در لغت
۲۴	گفتار دوم: حیا و قرآن
۲۶	گفتار سوم: حیا و احادیث و روایات
۲۷	گفتار چهارم: حیا در فقه
۲۸	گفتار پنجم: دیدگاه فقها در مورد حیا
۲۸	۱: دیدگاه علامه حلی در مورد حیا نکاح

- ۲: دیدگاه علامه حلی در مورد حیاء مسجد ۳۰
- ۳: دیدگاه مرحوم شیخ طوسی در مورد حیاء نکاح ۳۰
- ۴: دیدگاه شهید محمد باقر صدر در مورد حیاء در مکروهات ۳۱
- ۵: دیدگاه علامه مجلسی در مورد انواع حیاء ۳۱
- ۶: دیدگاه شهید ثانی در مورد حیاء معلم نسبت به شاگرد ۳۲
- ۷: دیدگاه شهید ثانی در مورد حیاء شاگرد نسبت به معلم ۳۲
- ۸: دیدگاه علامه حلی در مورد رابطه حجاب با حیا ۳۳
- فصل سوم: ریشه کار بردهای حیا و نقش آن در زندگی فردی و اجتماعی ۳۵
- گفتار اول: ریشه حیا ۳۷
- گفتار دوم: الگوهای حیا ۳۸
- گفتار سوم: نمونه‌هایی از حیای بنیادین (ع) ۳۸
- گفتار چهارم: کاربردهای حیای پس از دید ۳۹
- ۱- حیا از خداوند ۴۰
- ۲- حیا در خانواده ۴۱
- ۳- حیا در اجتماع ۴۲
- ۴- حیای کار خیر ۴۵
- ۵- حیای زنانه ۴۵
- ۶- حیای رسانه ۴۷
- ۷- حیا و معماری ساختمانی ۴۸
- گفتار پنجم: شرم‌های نابجا ۴۹
- گفتار ششم: حیای مذموم ۵۱
- الف: حیا در بیان حق ۵۱
- ب: حیا در آموختن ۵۱
- گفتار هفتم: مغایرات حیا ۵۳
- گفتار هشتم: نشانه‌های انسان بی حیا ۵۶

۵۹	فصل چهارم: بررسی حياء و حجاب از ديروز تا امروز
۶۱	گفتار اول: حيا و حجاب از ديروز تا امروز
۶۴	گفتار دوم: استعمار و ايجاد شبهه در فرهنگ حيا و حجاب
۶۸	گفتار سوم: استعمار و نقشه‌های بي‌حيایی
۷۰	گفتار چهارم: دغدغه حيا در حديث ديگران
۷۱	گفتار پنجم: ماهواره و رواج بيحيایی
۷۳	گفتار ششم: احکام حيا
۷۶	گفتار هفتم: نجات انسانهای با حيا
۷۹	نتيجه مباحث
۸۱	منابع

مقدمه

انسان به نیروی درونی نیاز دارد که نظمی به رفتار خود دهد یکی از مهمترین عوامل خود نظم دهنده ای که دین معرفی می کند حیا است. حیا جزء مکارم اخلاق است (میزان الحکمه، ج ۱) حیا یکی از صفات پسندیده نفسانی است که در شرع مقدس بر آن تاکید شده که مقابل آن صفت نیه بی شرمی قرار دارد. حیای واقعی نه مبتنی بر ترس است و نه مبتنی بر طمع بلکه مبتنی بر احترام به خود یا همان کرامت انسانی است وقتی شخص مقابل بزرگی قرار می گیرد ارتکاب زشتی ها خودداری و رفتار خود را تنظیم می کند در روایات و فقه داریم که اگر حیا نباشد، اگر شرم نباشد هر چیز جایز می شود و اگر خلق و خوی حیوانی و جنسی بر جا می آید نیز شود نتایجی به همراه دارد که در متن انشاء... به آن پرداخته می شود.

بی حیایی اساس و بنیان هر نفاق و نفاق اهل و ریشه کفر است. رسول اکرم (ص) می فرماید: هر گاه حالت حیا که بهترین مانع از گناه است را تو نباشد پس هر چه خواهی کن که گویا از دفتر بندگی حق بیرونی و خوبی و بدی است. خاطر فقدان صفت حیا موجب عقاب الهی است. صاحب حیا به خود و به کار خود که همه طاعت و بندگیست مشغول است و هرگز از یاد حق غافل نیست. از مردمی که هیچ سودی نسبت به امور معنوی وی ندارند کناره گیر است و از کارهای غیر الهی مردم سخت متنفر است. و اگر وی را بحال خود گذراند هیچ رغبتی به هم نشینی کسی ندارد. هر که صاحب حیا و آزم است دارنده همه خوبیهاست و هر که از این حقیقت محروم است صاحب همه بدیهاست. هر چند اهل عبادت و ورع باشد یک گام که صاحب حیا می گذارد در فضای هیبت الهی و در پیشگاه حق عزیزتر است از هفتاد سال عبادت که بدون حیا باشد.

حیا محبت و معرفت را قوی می کند و خیلی عجیب است که حیا باعث می شود

انسان همه چیزش پوشیده باشد اما باعث نمی‌شود که انسان مخفی بماند و کسی او را نشناسد اتفاقاً بیشترین معرفت شخصیت فرد حیای اوست هم می‌پوشاند و هم معرفی می‌کند.

در قرآن کریم ۴ بار کلمه‌ی حیا آمده است و موضوع هر ۴ نوع حیا با هم فرق می‌کند. برای نمونه قرآن به شکلی زیبا داستان حیای حضرت موسی (ع) و دختران شعیب (ع) را بیان می‌کند. معمولاً قرآن روی جزئیات تمرکز نمی‌کند ولی آنقدر حیا برای خواننده نیز شیرین است که در این داستان حتی از مسایل جزئی نمی‌گذرد. در داستان حضرت موسی (ع) چند نکته‌ی مهم حیا گونه وجود دارد: ۱- وقتی دختران زودتر از عموها روزهایی دیگر به خانه می‌روند پدرشان از علت آن سؤال میکند دختران هم قسه‌ی جوانمردی که نمونه‌ای از حیای حضرت موسی (ع) بود را بیان می‌کنند پدر هم یکی از دختران را به دنبال آن جوان می‌فرستد تا او را به خانه بیاورد و اجرت این عمل که نمونه دیگر از حیای حضرت شعیب (ع) بود را به او بدهد.

حال این دختر می‌خواهد به او بتوان نزدیک شود قرآن ساده از این مسایل جزئی نمی‌گذرد و اینطور بیان می‌کند دختر شعیب با نهایت حیا به موسی (ع) نزدیک شد.^۱ کلمه‌ی استحياء را با تنوین بیان می‌کند این تنوین برای بیان عظمت و بزرگی کار دختر آمده است. نمونه‌ای از حیای دیگر دختران این بود که وقتی حضرت موسی (ع) به آنها می‌گوید چرا کنار ایستاده‌اید و به گوسفندان آب نمی‌دهید؟ آنها گفتند: تا وقتی چوپانان کنار چاه هستند ما به گوسفندانمان آب نمی‌دهیم (این مسئله اصطلاحاً بيمورد زن و مرد را تذکر می‌دهد).

وقتی یکی از دختران به سراغ حضرت موسی (ع) می‌آید حیا ریبای زنانه را نشان می‌دهد فقط می‌گوید پدرم تو را دعوت کرده که پاداش آبی را که به گوسفندان ما دادی بدهد. فقط همین نه شوخی نه با ادا و کرشمه نه یک جمله بیشتر از موضوع.

حیای زن نجابت طرف مقابل را هم به دنبال می‌آورد تا جائیکه حضرت موسی (ع) در جواب حیای دختر شعیب (ع) می‌فرماید پشت سر من حرکت کن و راه را به من

۱. «فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ...» قصص/ ۲۵

نشان بده چرا که ما فرزندان یعقوب (ع) به پشت زنان نگاه نمی‌کنیم.^۱
 در دعا کردن نیز حضرت موسی (ع) صفت حیا را بخوبی نشان می‌دهد. اسمی از کمبودها و ناراحتی و نگرانی هایش نمی‌آورد و از بیان مستقیم حوائش حیا می‌کند می‌گوید: خدایا به هر چیزی که بسوی من فرو فرستی محتاجم آنچه را که انسان در خواسته‌اش از خود حیای بیشتری نشان دهد بیشتر دریافت می‌کند.

دختر شعیب (ع) جوانمردی و نجابت حضرت موسی (ع) را که می‌بیند طبیعتاً به او علاقمند می‌شود اما نه در گفتار و نه در رفتار بی‌حیایی نمی‌کند و این علاقه را ابراز نمی‌کند. ولی به وقتش پدر از راز دختر سر در می‌آورد آنجا که پدر پیشنهاد می‌دهد همین پسر را به عنوان کارگر استخدام کن زیرا هم قوی است و هم امین، پدر با این جمله هم از عارفه دختر موسی (ع) متوجه می‌شود و هم یکتو نوع حیای دیگر را به ما می‌آموزد که برای خانواده‌ها بسیار تأمل دارد.

دخترانی که حاضر بودند در کار چوپانان و در زیر نگاه آنان به گوسفندان آب دهند چطور پدرشان حاضر می‌شود که به آن مجردی در خانه‌ی آنها کار کند. بخاطر همین حضرت شعیب به حضرت موسی پیشنهاد ازدواج می‌دهد و مستقیماً به یکی از دختران اشاره نمی‌کند تا روحیه‌ی دختر بی‌ترس‌تر آید.

و در آخرین مرحله از تصویر زیبای قرآنی حیا، حضرت شعیب (ع) حیا می‌کند که حکم به شرطی کند می‌گوید هشت سال و اگر خواستی ده سال برای من کار کن در اینجا حضرت موسی (ع) نیز حیای خود را نشان می‌دهد و شرط نمی‌گذارد و چانه نمی‌زند که کمتر کن بلکه می‌گوید: هر کدام باشد خوب است در هر صورت به من ظلم نشده است و با این جمله مراتب سپاس خود را نیز نشان می‌دهد.

از این داستان قرآنی حیا نتیجه می‌گیریم که انسانهای با حیا هم در عالم عاشقانه و در محاورات اقتصادی و هم در تعاملات اجتماعی نوع نگاهشان متمایز از سایرین، گویش و کلامشان دیگر گونه است و بسیاری از رفتارهایی که اکثریت مردم امری عادی تلقی می‌کنند به دلایلی انجام نمی‌دهند و علاوه بر آن با اینگونه افراد نمی‌توان هر رفتار را داشت گویی آنچنان دارای هیبت می‌شوند که دیگران سعی می‌کنند در مقابل

۱. کمال‌الدین و تمام‌النعمة، ج ۱، ص ۱۵۱

آنها خوددار باشند و کاملاً مراقب اعمال خویش هستند.

این موضوع شامل چهار فصل و هر فصل شامل چند گفتار می‌باشد.

فصل اول: کلیات تحقیق

فصل دوم: بررسی حیا در فقه و فقها

فصل سوم: ریشه و کاربردهای حیا و نقش آن در جامعه

فصل چهارم: بررسی حیا از دیروز تا امروز

نتیجه:

منابع:

در گفتارهای هر چهار فصل سعی شده با استفاده از منابع فقهی و جدا نمودن مغایرات آن از حیا مثل ترس، احترام، کم رویی نظر دانشمندان غربی در موضوع حیا، عوامل بی‌حیایی و ویژگی‌های انسان‌های با حیا و بی‌حیا و نقش حیا به عنوان یک مکارم در زندگی انسان‌ها بررسی شود.

در این جا جا دارد که از کتابخانه مرحوم آیت الله روحانی بابل یادی بنمایم که در طول مراحل تحقیق با لطف خداوند ما کمک معنوی مرقد ایت الله روحانی و آستان مقدس امامزاده قاسم (ع) بابل که در مجواری این کتابخانه قرار دارد توانستم در حد بضاعت و فهم و توانایی خود این اثر را تنظیم کنم.